

Politica agresivă a regimurilor totalitare fasciste din Europa a dus la încordarea relațiilor internaționale în perioada interbelică. Această perioadă s-a caracterizat - după expresia cunoscutei Genevieve Tabouis- prin 20 de ani de tensiune diplomatică.

În acest context Europa Centrală și de Sud-Est va deveni ținta agresiunii statelor fasciste. Politica de cedare-*conciliatorismul* marilor puteri europene - va încuraja agresiunile în această zonă. Victima apropiată a fost Cehoslovacia. Prin mijloace politice și presiuni diplomatice, Germania nazistă a reușit să impună o primă etapă în dezmembrarea acestui stat prin acordul de la München din 29 septembrie 1939, prin care a primit *zona sudetă*, cu populație germană preponderentă.¹

Consecințele acestui acord au dus la tensionarea relațiilor între statul Cehoslovac și țările învecinate: Germania, Polonia și Ungaria. S-a ajuns ca în primăvara anului 1939 întreaga ordine postbelică să fie pusă în pericol. Situația era descrisă de Nicolae Iorga prin aceea că „vești neașteptate ne vin de la hotarele țării. O întreagă ordine de lucruri se răstoarnă. Puteri fără preget merg înainte peste orice. Vechile noțiuni în care a crezut omenirea într-un lung șir de veacuri sunt de acum o simplă amintire. Un duh sălbatic a prins lumea întreagă și mințile potolite se opresc înspăimântate în fața dezlănțuirilor de patimi și pofte”.²

Poftele amintite au fost satisfăcute prin cedarea marilor puteri, care au permis dezmembrarea Cehoslovaciei; la 14 Augustin Voloșin proclamă *independența* Ucrainei Subcarpatice; la 15 martie președintele ceh Hacha și ministrul său de externe Chvalcovski semnează acordul prin care remit destinele poporului și al regiunilor cehe în mâinile Führerului Reichului german. Cehoslovacia încetase să mai existe ca stat independent pe harta Europei.³

Perioada ce a urmat a însemnat o totală degringoladă pentru autoritățile și populația cehă. Cu acordul tacit al guvernului român⁴ atât autoritățile cehe cât și un număr însemnat de locuitori s-au refugiat în România; tranzitând țara noastră, au plecat spre alte destinații.

Despre atitudinea autorităților și a populației față de refugiații cehi s-a exprimat presa timpului, în special ziarele *Universul*, *Neamul Românesc*, *Timpu*⁵ care au arătat implicarea societății românești, prin societatea civilă, organizații neguvernamentale, Crucea Roșie în ajutorarea acestora.

Aspecte din acest fenomen sunt redată și în lucrări generale sau studii asupra perioadei.⁶ Cuprinzând în general relatări din orașele de la granița de N-V : Sighet, Satu-Mare, Baia- Sprie, Șomcuta –Mare, Oradea, Timișoara, Jimbolia, se amintește și de atitudinea populației din *Bistrița*.⁷

¹ Aurică Simion, *Agresiunile naziste din Europa în anii 1938-1939*, Ed. Eminescu, 1983, p. 184.

² „Neamul Românesc”, XXXIV, nr. 59, 16 martie 1939. Pentru atitudinea României de *menținere a echilibrului*, vezi Rebecca Haynes, *Politica României față de Germania între 1936-1940*, 2003, p. 73-95.

³ Aurică Simion, *op. cit.* p. 226.

⁴ Vezi în acest sens și comunicatul oficial al Consiliului de Coroană din 17 martie 1939 care exprima hotărârea de opunere în fața oricărei agresiuni, în „Monitorul Oficial”, nr. 66, 18 martie 1939; Al Gh. Savu, *Dictatura regală (1938-1940)*, 1970, p. 285-288; Carol al II-lea *Regele României. Însemnări zilnice, vol. II, 13 martie-15 decembrie 1939*, (ediție îngrijită, note, glosar și indice de Nicolae Rauș.) 1997, p. 39.

⁵ Ioan Scurtu, Constantin Mocanu. Doina Smârcea, *Documente privind istoria României între anii 1918-1944*, 1995, p. 519-521.

⁶ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire, vol. II, partea a II-a, noiembrie 1933-septembrie 1940*, 1988, p. 934-935.; I. Babici, *Manifestări de simpatie și solidaritate ale maselor populare din România cu poporul cehoslovac (septembrie 1938-martie 1939)*, în „Studii. Revistă de istorie”, tom, 20, 1967, 3, p. 523-539; Gh. Matei, *Solidaritatea poporului român cu poporul cehoslovac împotriva agresiunii hitleriste*, în „Analele Institutului de Studii Istorice de pe lângă C.C.al P.C.R.”, 5, 1966, p. 69-73.

⁷ I. Babici, *op. cit.* p. 534.

Pentru a pătrunde în esența fenomenului și a arăta atitudinea autorităților din Bistrița față de refugiații cehi publicăm în continuare *documente inedite* care ilustrează acest aspect.

Din acele mărturii reiese preocuparea autorităților locale față de refugiați, tratamentul și sprijinul acordat, cât și efortul material făcut în această direcție. În acest mod redăm un *fact de istorie inedit* și întregim relatările din presă⁸ – pline de emoție și exaltare patriotică - cu limbajul mai sec și oficial al documentelor emise de autorități, dar care reflectă atitudinea reală față de drama unui popor învecinat într-un moment de răscruce al istoriei sale.

Documentele conțin câte un scurt registru, cuprinzând data, genul și conținutul pe scurt. Deoarece toate sunt păstrate în aceeași sursă documentară⁹, vom indica la sfârșitul fiecăruia doar filele, pentru o mai ușoară identificare.

1. 1939, martie 19. *Adresa prefectului județului Năsăud către comandantul garnizoanei Bistrița prin care solicită ca localul spitalului militar să fie pus la dispoziția primăriei pentru cazarea refugiaților cehi.*

Domnule comandant,

Din ordinul Excelenței Sale Domnului Rezident Regal al Ținutului Someș-Cluj, localul spitalului militar este destinat a fi ocupat de refugiații cehi ce în seara de 18 martie a.c. au sosit în gara Bistrița.

În consecință, cu onoare, Vă rugăm binevoii a dispune ca imediat acest local să fie pus la dispoziția Primăriei Bistrița, în scopul indicat mai sus.

De asemenea, Vă rugăm dispuneți ca eventualele deteriorări la cuptoarele de încălzit, să fie reparate pentru a putea fi utilizate încă de azi.

(fila 1).

2. 1939, martie 20. *Adresa prefecturii județului Năsăud către primăria Bistrița prin care solicită fondurile necesare pentru procurarea hrănilor pentru refugiații cehi.*

Domnule Primar, Bistrița

Regimentul 1 Grăniceresc Nr. 84 cu nr. 9549/1939, ne aduce la cunoștință că a luat toate măsurile de cazare a refugiaților cehi în localul spitalului militar.

Pentru hrănirea lor însă, sunteți rugați chiar de azi să puneți la dispoziția regimentului fondurile necesare pentru procurarea zilnică a hranei, sau să li se dea alimente în natură urmând ca numai pregătirea hranei să o facă regimentul, întrucât cu bonuri de piață nu pot justifica de cât hrana pentru trupa din cazarmă.

De asemenea vă rugăm luați măsuri pentru procurarea veselei necesare.

(fila 2).

3. 1939, martie 20. *Adresa șefului stației C.F.R. Bistrița către prefectura județului Năsăud prin care anunță sosirea unui „tren baie” de la Cluj.*

Onor,

Prefectura județului Năsăud

Ca urmare la ordinul nr. 81 al Inspecției 7 mișcare Cluj, avem onoarea a comunica că azi ne-a sosit un *tren baie* de la Cluj, pentru a se pune la dispoziția Domniei Voastre, pentru deparazitarea imigranților sosiți din Cehoslovacia.

Rugăm a decide de urmat.

(fila 3).

4. 1939, martie 19. *Raportul Regimentului 1 Grăniceresc nr. 84 către prefectura județului Năsăud privind măsurile luate în vederea cazării și hrănirii refugiaților cehi.*

⁸ Din care reproducem la sfârșit două articole din săptămânalul local „Năzuința” din primăvara anului 1939, care ilustrează perfect starea de spirit indusă și rezultatul propagandei oficiale, în contradicție cu drama unui popor prieten și care va lovi nu peste mult timp și poporul român !

⁹ *Direcția județeană Bistrița-Năsăud a Arhivelor Naționale*, fond Prefectura județului Năsăud, dosar. 4594/1939. Nu s-a indicat locul, deoarece toate au fost emise la Bistrița.

Am onoare a raporta că s-au luat toate măsurile ca refugiații Cehoslovaci să fie cazați în localul spitalului Bistrița. La acest scop s-a cerut și aprobarea Corpului 6 Armată.

Pentru ziua de azi masa s-a pregătit de regiment și a fost servită chiar în curtea cazărării. La masă s-a folosit vesela recruților regimentului.

Vă rog să binevoiți a interveni ca Primăria Bistrița să ne pună chiar mâine la dispoziție fondurile necesare pentru procurarea zilnică a hranei, inclusiv ziua de astăzi, sau să ni se predea alimente în natură, urmând ca numai pregătirea hranei să se facă de noi, deoarece după plecarea părții active, regimentul a rămas fără fonduri, iar cu bonuri pe piață nu putem justifica decât alimentele necesare trupei regimentului.

În caz contrar cu începere chiar de mâine 20. III. a.c. nu vom mai putea pregăti mâncarea pentru refugiați, decât cu riscul de a se imputa costul, regimentului.

Totodată vă rugăm să binevoiți a dispune ca să ni se pună la dispoziție vesela necesară, deoarece credem că nu este igienic ca vesela recruților să servească pentru alte persoane. Altă veselă nu avem fiind luată pe zonă la punctele alimentare.

Comandantul Regimentului 1 Grăniceresc nr. 84.

(fila 6).

5. 1939, martie 20. *Cererea unui grup de refugiați cehi adresată Legiunii de jandarmi Năsăud prin care solicită permisiunea de a se reîntoarce în Boemia și Moravia.*

Domnule Comandant al Legiunii de Jandarmi Năsăud-Bistrița

Subsemnații refugiați Cehi din Rusia Subcarpatică, Lt. Colonel Anton Zeman, Inspector la Căile Ferate Cehe, Iosif Kostka și Dr. Iaroslau Podlasetki ca împuterniciți delegați ai refugiaților internați în Bistrița cu onoare vă rugăm să binevoiți a interveni locului în drept ca să ni se aprobe, ca o delegație de 3 membrii să se prezinte la Consulatul German din Cluj, pentru a mijloci repatrierea noastră cât mai grabnic în Boemia și Moravia, întrucât cu toții suntem acolo acasă.

Afară de aceasta subsemnatul Lt. Colonel Zeman vă rog să binevoiți a interveni locului în drept pentru a mi se aproba ca să-mi păstrez și să-mi transport acasă automobilul proprietatea mea cu nr. 15.505 precum și 3 arme de vânătoare, la care țin foarte mult.

Din interese urgente, vă rugăm să binevoiți a interveni pentru o cât mai grabnică rezolvire a celor arătate mai sus, pentru a ne ușura trista noastră situație.

Vă rog să primiți cele mai deosebite considerațiuni din partea noastră.

Bistrița, la 20 martie 1939 (Lagăr Regna).

Domniei Sale

Domnului Comandant al Legiunii de Jandarmi Năsăud-Bistrița.

(fila 5).

6. 1939, iulie 25. *Adresa Ținutului Someș către prefectura județului Năsăud prin care solicită decontarea cheltuielilor făcute cu ocazia refugierii armatei și populației civile din Cehia.*

Domniei Sale

Domnului prefect de județ, la reședință

Ministerul de Interne, Direcția Administrației de Stat sesizat fiind de adresa Ministerului Apărării Naționale, Stat Major- Secția IV, nr. 3.653/1939 a.c. ne aduce la cunoștință prin ordinul nr. 251 din 21 iulie a.c. că s-au primit cu ocaziunea trecerii a o parte din fostele trupe cehe pe teritoriul român o parte din materialele de război ale acestor trupe și s-au păstrat în depozitele armatei.

Pentru a se putea valorifica pretensiunile Statului român, în cazul unei eventuale cereri de restituire de către autoritățile administrative depinzând de Ministerul de Interne, actele de cheltuieli făcute în legătură cu personalul ceh refugiat pe teritoriul român (cazare, întreținere) cât și cu transportul, întreținerea și paza tuturor materialelor primite, trimițându-se după centralizare, rezultatul acestor cheltuieli pentru a se păstra evidența sumelor cheltuite.

Comunicându-Vă cele ce preced avem onoarea a Vă ruga să luați măsurile convenite pentru satisfacerea cererii de mai sus, rugându-Vă a dispune să ni se comunice de urgență toate sumele cheltuite de orașele

și comunele din cuprinsul județului D-vs., fără municipii, precum și de filialele Crucii Roșii, cu cazarea și întreținerea, asistența medicală, cu refugiații cehi în timpul cât aceștia au fost găzduiți în cuprinsul județului.

Cheltuielile vor fi arătate pe comune și cât mai detaliat posibil și ni se vor înainta până la data de 10 august a.c.

Sănătate!

Cluj, la 25 iulie 1939.

(fila 7).

7. 1939, august 9. *Raportul Filialei de Cruce Roșie Bistrița către prefectură privind cheltuielile avute cu refugiații cehi.*

Către Prefectura județului Năsăud

La adresa D-vs. Nr. 11.071/39 avem onoarea a Vă înainta tabloul cu toate spesele efectuate cu ocazia refugiaților cehi, cu observația că s-au primit foarte multe donații ca pesmeți, lapte și distribuindu-se copiilor cehi, precum și îmbrăcăminte.

Din efectele de primire de la Centrala București și folosite de refugiații cehi în timpul șederii lor aici, și care efecte au fost restituite Centralei București,

100 cămăși de flaneluță
100 izmene de pânză americană
100 batiste de pânză
100 ștergare
100 pantaloni postav
100 flanele de lână
100 perechi de ciorapi de lână.

În ce privește paza s-a făcut de Poliția și jandarmeria orașului Bistrița. Cazarea de Societatea noastră. Băile la trenul baie gara și la Regimentul 1 Grăniceresc. În localul unde au fost găzduiți refugiații familiști a funcționat și o infirmerie cu 10 paturi a Societății Crucea Roșie Bistrița, dând ajutoare la peste 125 persoane sub conducerea d-lui. Dr. Cozma; la această infirmerie au făcut zilnic băi copii refugiaților, iar o parte din acești copii au fost luați de doamnele de comitet și îngrijiți acasă la D-lor.

Sănătate!

Tablou asupra cheltuielilor făcute de Societatea de Crucea Roșie Filiala Bistrița cu ocazia venirii refugiaților cehi.

Spese făcute cu încartiruirea	260 lei
110 kg. Zahăr a 34 lei	
Sfoară 30 lei	
200 pungulițe 32 lei	
100 gr. Ceai 50 lei	total 3061 lei 50 bani
Telegrama București	53
Linguri, furculițe, castroane	634
Linguri 18 bucăți	95
125 litri lapte a 3 lei	375
6 bucăți piepteni a 25 lei	150
Ghete pentru copiii refugiaților	425
Franzele, cornuri	112
Trăsura pentru deplasări	105
Convorbiri telefonice	480
Medicamente și pansamente	840
Transportul a 9 saci cu albituri	40
Expedierea sacilor	1.055
288 bucăți săpun	
2 kg. Ceai	
2 steaguri Crucea Roșie....total	7.685 lei

(fila 9-10).

8. 1939, august 10. *Adresa șefului stației C.F.R. Bistrița către prefectură prin care comunică cheltuielile avute cu expedierea trenului cu refugiați cehi.*

Onor, Prefectura județului Năsăud

Ca urmare la adresa nr. 11.071/1939, avem onoare a comunica, că în ziua de 21 martie a.c. am expediat un transport de refugiați cehi cu un tren tip 86 stătător din 38 vagoane de la Bistrița la Jimbolia cu taxe creditate lei 160.116 (adică una sută șase zeci mii una sută șasesprezece)

Alte speze nu s-au ivit.

La 10 august 1939
Șeful stațiunii C.F.R. Bistrița

(fila 11).

9. 1939, august 12. *Adresa Poliției de Reședință Bistrița către prefectură prin care comunică cheltuielile făcute cu refugiații cehi.*

Domnule Prefect

La ordinul D-voastră nr. 11.071 din 10 august 1939, avem onoarea a raporta că, cu refugiații cehi, Poliția din Bistrița nu a avut nici o cheltuială în bani numerar.

Poliția a pus la dispoziția refugiaților timp de două zile și jumătate, 2 autobuse și trei camioane cu care s-au făcut transporturile de persoane și bagaje de la gară în oraș și retur. În caz de plată, costul acestor transporturi cu autobuse și camioane ar costa lei 25.000.

De asemenea 4 gardieni publici au făcut servicii extraordinare cu paza și ordinea timp de trei zile, ceea ce ar costa în total 2.920 lei.

Cu refugiații cehi a avut cheltuieli Primăria orașului cu alimentarea lor, procurarea de paie pentru așternul, încălzitul camerelor, electricitatea consumată, și pentru diferite stricăciuni ce le-au cauzat cehii în edificiile unde au fost găzduiți.

De asemenea a avut cheltuieli și Societatea Crucea Roșie din localitate.

Sănătate!

Șeful Poliției de Reședință a orașului Bistrița,

(fila 13).

10. 1939, august 14. *Adresa Regimentului 1 Grăniceresc nr. 84 către prefectură prin care comunică cheltuielile făcute cu refugiații cehi.*

Către,

Prefectura județului Năsăud

La ordinul 11.071/1939 a, onoare a vă comunica că acest corp n-a avut nici o cheltuială cu refugiații cehi. Cheltuielile cu hrana lor au fost suportate de primăria orașului Bistrița.

Cazarea lor a fost făcută la spitalul Militar Bistrița, tot prin îngrijirea și cheltuiala primăriei.

Comandantul Regimentului 1 Grăniceresc nr. 84,

(fila 14).

11. 1939, august 17. *Adresa primăriei Bistrița către prefectură prin care comunică cheltuielile avute cu refugiații cehi.*

Domnule Prefect,

La ordinul Domniei Voastre nr. 11.071/1939, alăturat avem onoarea a Vă înainta darea de seamă de cheltuielile avute cu adăpostirea, hrănirea și îngrijirea refugiaților Ceho-Slovaci, care s-a înaintat Ținutului Someș-Cluj cu ziua de 23 martie 1939.

Din darea de seamă rezultă că cheltuielile de mai sus se ridică la suma de 76.455 lei.

Ulterior însă s-au ivit și alte cheltuieli a căror acoperire nu s-a mai putut cere de la Ținut.

Astfel a mai rămas în sarcina Primăriei respectiv a primarului :

a) 2.900 kg. Paie, pentru Divizionului 4 Tunuri Munte în sumă de 2.900 lei

b) 1 stj. De lemne de foc pentru Regimentul 1 Grăniceresc nr. 84 1.000 lei

c) diferite stricăciuni și lipsuri la Spitalul Militar ca: ochiuri de geam sparte, întrerupătoare stricate; pentru Regimentul 1 Grăniceresc nr. 84 în sumă de 560 lei;

În total 4. 460 lei, pe lângă cheltuielile cuprinse cu darea de seamă.

În cheltuielile arătate nu s-au calculat nici trăsurile Primăriei, care au cărat diferite materiale și alimente pentru refugiați; nici orele suplimentare pentru personalul primăriei, care a fost cu schimbul, zi și noapte de serviciu.

Domniei Sale

Domnului Prefect al județului Năsăud - Bistrița.

(fila 15).

12. (anexă). 1939, martie 23. *Darea de seamă a Primăriei Bistrița înaintată Rezidenței Regale a Ținutului Someș privind cheltuielile avute cu refugiații cehi.*

Dare de seamă

Asupra modului cum a decurs primirea, transportarea, adăpostirea, hrănirea și îngrijirea refugiaților Cehoslovaci în Bistrița.

Primul transport de 977 persoane compus din 441 bărbați, 288 femei și 258 copii a sosit în ziua de 18 martie.

Acest transport a fost dus cu auto camioane (femeile, copii și bagajele lor) la edificiul Direcțiunii Silvice.

În acest local au fost puse 697 persoane și afară de femei și copii erau numai bărbații acestor familii. Restul de 280 au fost duși la fostul Spital Militar. În această zi toți refugiații au primit hrană caldă și din partea Crucii Roșii, ceai din abundență.

În ziua de 19 martie a sosit al doilea transport cu 287 de refugiați, compus din 279 bărbați, 4 femei și 4 copii.

Copiii și femeile cu bărbații lor au fost transportați la localul Direcțiunei Silvice, iar restul au fost conduși 150 la Spitalul Militar și 129 la localul Reuniunii meseriașilor unguri.

În ziua de 19 martie, au primit o parte de refugiați, hrană caldă, altă parte, mezeluri și ceai.

În ziua de 20 martie, toată lumea a primit dimineața ceai, la prânz hrană caldă și seara mezeluri.

În toată ziua s-a făcut baie la Regimentul 1 Grăniceresc nr. 84 și la trenul baie din gară.

În ziua aceea ne-a vizitat Dl. ministru al Sănătății, general Dr. Marinescu, inspectând toate localurile cu refugiați.

În ziua de 21 martie s-a distribuit refugiaților ceai, ciorbă și mezeluri.

Mărți la orele 11 a început îmbarcarea, care cu toate greutatea s-a terminat la timp, așa că trenul a putut pleca la ora fixată (13,45). În cele 9 vagoane clasă, s-au îmbarcat familiștii, restul în vagoane marfă.

Fiindcă vagoanele marfă erau după curățire și dezinfectate, pe jos total înghețate, am fost nevoit a le face oareșcare așternut de paie.. Astfel, toate paiele din localurile unde au fost încartiruiți refugiații s-au transportat la gară și băgat în vagoane.

Tot timpul cât au stat refugiații la Bistrița a fost un ger și viscol ca în toiul iernii, așa că în clădirile unde s-a făcut încartiruirea, clădiri nefolosite de ani de zile, a trebuit să se facă mult foc, ca să ajungem la o temperatură suportabilă și astfel s-a consumat o sumedenie de lemne.

Pe lângă 70 paturi s-a mai umplut peste 100 saltele cu paie, iar pentru rest s-au făcut așternuturi de paie.

În localul Direcțiunii Silvice, s-a făcut cu ajutorul Crucii Roșii o infirmerie cu 10 paturi, unde s-a dat în acest scurt timp, sub conducerea prim-medicului orașului, Dr. Cozma, peste 125 ajutoare medicale; boli contagioase n-au fost. Pansamente, medicamente, precum săpun, s-au pus la dispoziție tot din partea Crucii Roșii.

Dat fiind că localurile amintite mai mult timp n-au fost folosite, a fost nevoie de multe reparațiuni, la apeduct, closete și lumină.

În fiecare clădire în permanență a acționat o echipă de muncitori pentru a menține în stare de funcționare apa și closetelor, ceea ce numai cu mare greutate s-a putut executa, cu toate că pentru bărbați s-a construit latrina de campanie.

Neavând bucătării încăpătoare și fiind viscol a trebuit să se construiască asupra cazanelor unde se fierbea hrana, niște acoperișuri.

Cu multă recunoștință trebuie să amintesc zelul doamnelor de la Crucea Roșie, în frunte cu doamna Eugenia Dr. Anton, președinta filialei Crucii Roșii din acest oraș, care au dat mână de ajutor, mai ales la îngrijirea copiilor și femeilor, punând la dispoziție materiale, lapte și medicamente.

Din partea Societății Crucii Roșii a fost la Bistrița, vice președintele Centralei din București, Dl. general Bălăcescu, aducând pentru filiala Bistrița diferite materiale și dând îndrumările necesare acestei filiale.

Acest eveniment a fost pentru filiala Crucii Roșii din Bistrița un folositor exercițiu pentru o eventuală întrebuințare mai serioasă.

Un ajutor prețios am avut și din partea Poliției locale, mai ales de către șeful poliției, Dl. Pop Baldi care a rechiziționat camioane pentru diferite transporturi, a adunat veselă, și pentru menținerea curățeniei materialului necesar.

Benzina întrebuințată cu diferite transporturi și mai multe lipsuri a trebuit imediat plătite, sumele au fost avansate de subsemnatul.

În tot timpul refugiații au fost supravegheați de către jandarmerie și poliție; nu s-a semnalat nici o neregulă.

Înainte de plecarea trenului, delegații din partea femeilor, ofițerilor și funcționarilor refugiați s-au prezentat la gară la subsemnatul și și-au exprimat mulțumirea pentru felul cum au fost primiți și tratați în Bistrița.

Punându-se în mișcare trenul au început cu toți să strige : „Nazdar Bistrița¹⁰, Trăiască România”.

Referitor la cheltuielile făcute se constată că am avut de hrănit în ziua

18/III	977 persoane
19/III	1264
20/III	1264
21/III	1264 ... total 4769 zile de hrană.

Pentru hrana propriu zisă s-a cheltuit numai suma de 54.720 lei, deci rezultă că s-a întrebuințat de om pe zi 12 lei. Restul cheltuielilor sunt așternut, încălzit, reparațiuni și transport.

Dacă întrebuințăm pentru hrană de persoană pe zi 15 lei, cum ni s-a dat autorizație, atunci numai pentru hrană se ridică cheltuiala la 71. 535 lei, însă cu economiile făcute s-a cheltuit inclusiv așternut, încălzit, transport și diferite amenajări suma de 76. 455 lei.

Cu aprovizionarea și contabilitatea a fost încredințat d.-l. căpitan de rezervă Nehay. Datorită experienței sale s-au putut realiza economii simțitoare.

Din cele expuse rog binevoiti a constata că toate organele și-au îndeplinit îndatoririle lor.

Bistrița, la 23 martie 1939,

Primar, colonel Sbârcea.

(fila 17-18).

13. 1939, martie 26 . Articol de presă intitulat *Dragostea de libertate*.

Întâmplările din timpul din urmă ce s-au desfășurat în vecinătatea hotarelor noastre, cu o iuțeață uluitoare, au zguduit din nou sufletul oamenilor dornici de pace. Vecina și prietena noastră Cehoslovacia a fost desființată, iar viața popoarelor ei, care, timp de douăzeci de ani, au trăit împreună, a luat un nou drum, O parte din fostul ei teritoriu a fost ocupat de trupele germane, altă parte de cele ungurești.

Schimbarea aceasta, făcută pe neașteptate, va da de lucru cancelariilor europene și conducătorilor marilor țări, care își dau toată silința să restabilească liniștea între popoare. Se vor cerceta și se vor da la iveală cu vremea motivele care au dus la dezlănțuirea acestor schimbări.

Deocamdată, așa se spune, că cei care au avut până ieri conducerea destinelor Cehilor au mers la conducătorul Germaniei și i-au îmbiat să le ocupe țara și s-o supună puterii germane. Astăzi Bohemia face parte din corpul marelui imperiu german.

De aici se naște însă o mare nedumerire. Anume, va putea marele popor ceh să trăiască mai bine supus altui popor, decât cum a trăit liber ? Își va putea el dezvolta o viață națională într-o măsură mai mare, decât și-ar fi putut-o dezvolta în țara sa, dacă ar fi rămas liberă ?

Stăruiesc asupra acestor întrebări, pentru că poporul român, pentru nimic în lume, n-ar renunța la libertatea sa. În toate timpurile neamul nostru a fost stăpânit de credința, că viața fără libertate n-are nici un rost. De aceea, de-a lungul vremurilor de robie, poporul român s-a ridicat, în multe rânduri, împotriva asupritorilor, pe

¹⁰ La revedere Bistrița.

care voia să-i doboare, pentru a-și dobândi libertatea națională. Oamenii săi luminați au ținut întotdeauna să înfăptuiască mai întâi libertatea neamului românesc și numai după aceea să făurească unitatea lui teritorială.

Acesta a fost dorul arzător al tuturor generațiilor din zbuciumatul nostru trecut, astfel că toate revoluțiile și toate războaiele din istoria neamului nostru au caracter național. Dorul după vremurile de libertate, când să poată ridica lui Dumnezeu lăcașuri în care să se roage în limba sa, când să și poată lucra bucățița de pământ, nestingerit de nimeni, când să-și poată crește odraslele în credința și obiceiurile din strămoși, când să-și poată avea conducători de un sânge și o lege cu el, când pe întinsul plaiurilor sale să răsună cântecele lui bătrânești, poporul român și l-a turnat în doinele, poveștile și rugăciunile sale, iar scriitorii și fruntașii săi s-au făcut ecoul acestui simțământ național. Pe neamul nostru dorul acesta de libertate l-a susținut în viață și aceasta l-a dus la mântuire, întocmai, după cum steaua a condus prin pustietate pe cei trei crai de la răsărit, până la locul, unde s-a născut Mântuitorul lumii. În numele acestei idei a fost pornit și purtat cu atâtea jertfe războiul pentru dezrobirea acelei părți din neamul nostru care zăcea de peste o mie de ani în întunericul robiei.

Libertatea națională, fiind atât de mult dorită și așa de greu dobândită, poporul român nu s-ar putea despărți de binefacerile ei, nici cu primejduirea vieții. El o socotește cel mai mare bun pe lume și fără libertate viața n-are nici un farmec și nici un rost.

Ce s-ar întâmpla cu neamul nostru, dacă ar lăsa să se întoarcă asupra lui foștii săi asupritori? Răspuns la această întrebare ni-l dau gazetele, care ne aduc știrea că trupele ungurești, intrate în Rutenia omoară nu numai bărbați, ci și femei și copii. De groaza lor, mulți din locuitorii acestei țări își curmă singuri zilele. Iată ce ne-ar aștepta din partea foștilor asupritori dacă ne-am lăsa iarăși robiți.

Noi am dat minorităților, care trăiesc la un loc cu noi, toate drepturile de viață, de bună voie și nesiliți de nimeni. N-am răpit nimic din bunurile lor, nici nu i-am împiedicat de a se dezvolta în cultura lor națională.

În schimb alții, dacă ar pune stăpânire pe noi, nu ne-ar lăsa decât doar ochii, ca să ne putem plânge durerea și amarul. Poporul român simte lucrul acesta, de aceea e gata să-ți apere țara și libertatea cu prețul vieții. Orice furtună ce l-ar amenința, îl va găsi strâns unit în jurul marelui nostru Domn, Majestatea Sa Regele Carol al II-lea, și hotărât de a lupta cu toată vigoarea împotriva tuturor dușmanilor, care ar voi să-i răpească pământul strămoșesc, ori să-i smulgă libertatea națională.

De la vechiul neam al Dacilor, stăpânitori ai acestor meleaguri, poporul român a moștenit credința, că adevărata viață stă în libertate și deodată cu acest simțământ, a moștenit și dragostea față de libertate și de pământul țării sale. Această dragoste nu-l va părăsi niciodată.

Sțefan Lupu

„Năzuința”, Bistrița, anul II, nr. 18, 26 martie 1939, p. 1.

14. 1939, aprilie 9 – Articol de ziar intitulat *Întâmplările zilei*.

Aflăm potrivit să încreștăm pe răboj evenimentele scurse în ultimele zile și să le dăm adevăratele lor tâlcuri pentru a clarifica pe cititori. Măsurile militare luate de autoritățile noastre au avut un caracter preventiv, pentru a ne scuti de orice surpriză ce s-ar fi putut ivi în timpurile acestea de nesiguranță.

Poporul cehoslovac, vecinul nostru de la miazănoapte-apus, a fost contaminat cu toxinele separatismului după originea etnică, creând astfel teren potrivit dezvoltării viermelui distrugător al nesupunerii, care a dus la descompunerea totală a statului cehoslovac.

Rezultat al acestui sacrilegiu, comis de fostul popor cehoslovac, este faptul că nici un grup etnic nu a ajuns la hegemonie, ci toate grupările etnice au ajuns sub protecția statelor, care au protejat virusul descompunerii statului și a poporului cehoslovac.

În acest fel Bohemia și Moravia au fost încorporate la statul german, iar Ucraina Subcarpatică a fost încorporată la Ungaria.

Trupele mobilizate și preparate pentru ocuparea Rutenilor formau un oarecare pericol și pentru granița noastră, lângă care se petrecea acest proces.

Măsurile de precauțiune au fost luate la timp, efectul lor a fost mulțumitor pentru întreaga noastră ființă națională. Acesta este tâlcul adevărat al măsurilor luate ca un rezultat al evenimentelor din ultimele zile.

Învățătura ce o poate trage din aceste evenimente orice locuitor, de orice origine etnică ar fi el, este clară și se cuprinde în vechiul proverb : „Când doi se ceartă, al treilea câștigă”. Deci orice vrajbă între frați, între fiii aceleiași țări îi duce la suferință și de multe ori la pieire. Acesta este tâlcul adevărat al măsurilor luate.

Avem mândria de a arăta vecinilor și oricui că, poporul nostru se află la datorie. Dovadă este răspunsul care l-a dat la primul semn. Au plecat toți și cei neavizați, și-au oferit avutul și serviciile ca o mărturisire a dragostei de libertate, a cumințeniei și a patriotismului de care sunt înflăcărați .

Popor viteaz, cinste ție pentru dovada ce ai dat-o la primul semn al neadormitului tău paznic, Suveranul! Nu lăsa din sufletul tău nici odată icoana Lui, căci ea este simbolul unității și al libertății. Scuipe pe cei ce te clevesc și nu te lăsa dus în ispită.

În acest chip te va respecta oricine se va așeza la graniță. Lumina înțelepciunii tale și a Regelui tău va goni cârțile care sapă la picioarele tale.

Răbdarea, prudența și iubirea de glie și Rege ne-au călăuzit prin veacuri până azi. Să nu le părăsim.

B.

Ibidem, nr. 19, 9 aprilie 1939, p. 5.

Tschichische Flüchtlinge nach Bistritz im Jahre 1939. (Zusammenfassung)

Die aggressive Politik den fascistischen Staaten bevorzugt von dem Konsiliatorismus der grossen Mächte der Welt, führte zu Aggressionen in einigen Zentral und Ost – Europäischen Ländern.

Durch die Zerteilung der Tschechoslovakei ist ein Teil der Bevölkerung und der Autoritäten, in Transit durch Rumänien geflüchtet. Ein Teil der tschechischen Flüchtlinge sind nach Bistritz gelangt.

Auf Basis einer unveröffentlichen Archivdokumente sind die Situation, Einstellung und Massnahmen die die lokale Autorität getroffen hat um einen dezenten Zustand der Menschen in der Stadt zu versichern, vorgestellt.

Die dokumentären Aussagen sind vervollständigt durch die Artikeln in der lokalen Zeitung („Die Bestrebung“) „Năzuința“.

